

Charles Sanders PEIRCE

(10. 9. 1839 – 19. 4. 1914)

Americký učenec i filozof, matematik a logik, zakladateľ pragmatizmu aj modernej semiotiky. Vyštudoval filozofiu, matematiku aj prírodné vedy, doktorát získal z chémie. Uznával, že pre ľudské poznanie sú dôležité praktické experimenty, teoretické úvahy aj činorodé konanie, kde majú nezanedbateľnú úlohu aj spoločenská komunikácia a slobodná tvorba pojmov, spolu s vytváraním presných logických pravidiel a zmysluplných hypotéz. Pre upevnenie ľudskej mienky zdôrazňoval metódy neústupnosti, autority, apriórnosti a vedeckosti. Ľudská duševná činnosť je znaková a všetky myšlienky sú znaky (znak, predmet znaku, interpretácia znaku). V matematike a logike uplatňoval pravdivostné tabuľky, množinové diagramy a používal aj kvantifikátory. Navrhol aj axiomatizáciu teórie množín. Karl Popper (1902–1994) ho považoval za jedného z najväčších učencov všetkých čias.

Z myšlienok

- *Nikdy si nemôžeme byť ničím absolútne istí.*
- *Absolútna určitosť, presnosť, istota a nepochybnosť nie sú a nemôžu byť charakteristikou ľudského poznania, aj keď – historicky vzaté, ľudské poznanie k nim limitne, t.j. v podobe nekonečných aproximácií, smeruje.*
- ***Matematika skúma, čo je, a čo nie je logicky možné, bez toho, aby zaručovala aktuálnu existenciu... Matematika je najabstraktnejšia zo všetkých vied... matematika sa zaoberá čisto hypotetickými otázkami.***
- *Za pravdu označujeme názor, kde z povahy veci vyplýva, že sa na ňom zhodne spoločenstvo tých, ktorí bez obmedzenia sledujú metódu vedy.*
- *Aby sme určili význam nejakého pojmu, musíme zohľadniť, aké praktické dôsledky nevyhnutne vyplývajú z jeho pravdivosti. Význam pojmu spočíva v súhrne týchto dôsledkov.*
  - ***Zo všetkých našich schopností je vyspelé usudzovanie až kdesi na konci; nie je to totiž prirodzený dar, je to skôr náročné a zložité umenie.***
- *Spriaznenosť a spoluúčasť produkujú najmilosrdnejšiu moc.*
- *Zápas začína pochybnosťou a končí sa jej odstránením... Vzbudenie pochybnosti vedie k úsiliu dosiahnuť stav viery... **Funkciou myslenia je dosiahnutie viery...** Naše viery riadia naše túžby a formujú naše činy.*
- *Ak sa nestaneme pustovníkmi, nevyhnutne si budeme navzájom ovplyvňovať názory.*
  - *Nesprávne rozlišovanie nerobí toľko škody ako zámena skutočne rozdielnych vier.*
  - *Skúsenosť je priebeh života. Svet je to, čo skúsenosť neustále opakuje.*
  - *Jedinou funkciou myslenia je regulácia nášho konania... Význam myšlienky spočíva v tom, aké spôsoby správania v sebe obsahuje.*

